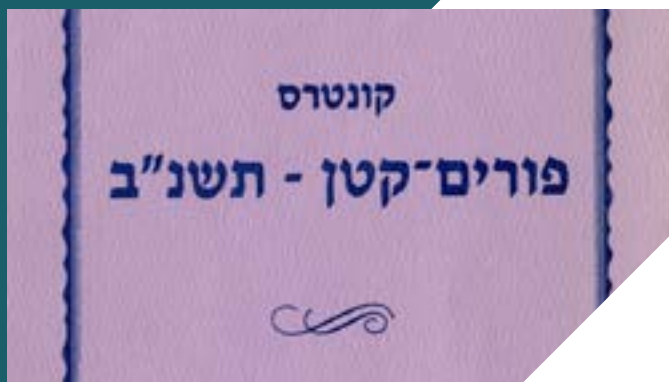

סודו של העם היהודי

במשך אלפי שנים עבר העם היהודי אתגרים אמוניים, גזירות ורדיפות, וגם זמנים של רווחה ושגשוג. איך הוא הצליח לשרוד את כולם ולהישאר נאמן לאמונתו? עיון מרתק במאמר מכונן והיסטורי של הרבי.

[חוברת למרצה](#)

תובנות לחיים טעימה מתורתו של הרבי

יום ההילולא ג' תמוז

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לתרומות והקדשות, צרו קשר info@jewishinsights.org
כדי להוריד מערכי שיעור נוספים, בקר באתר www.JewishInsights.org/he

Published and Copyright 2023 by
Shluchim Office International
816 Eastern Parkway, Brooklyn,
NY 11213
718.221.0500

5783 - 2023

ועדה מייעצת

הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפסו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב.בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית

תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית

תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז

פורטוגזית

תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

עימוד | יוסי ביטון

אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | מענדל גרינברג

משרד השלוחים

יו"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים

הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג

עברית

עריכה לשונית | הרב זושא גרייזמאן
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית

תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

תוכן השיעור

א. תפקידו של מנהיג הדור.....7

וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שְׁמֵן זַיִת זָךְ כְּתִית לַמָּאֹר (מקור 1). הרבי הרי"צ שואל: א. על דרך הרגיל כתוב, צו או דבר לבני ישראל, ומדוע כאן מדגיש הכתוב "אתה תצוה". ב. מדוע כתוב "כתית למאור", במקום לכתוב "שמן להאיר".

מסביר הרבי, שהמלים "ואתה תצוה" מגדירות את תפקידו של משה, לקשר ולחבר "לצוֹנֵת" את בני ישראל עם אור אין סוף. איך הוא עושה זאת? בשלשה דרכים כדלהלן.

ב. רועה האמונה.....9

משה רבינו הוא "רועה האמונה" שתחלחל בפנימיות. מהי אמונה מקיפה? גנב שמתפלל לה' שהגנבה תצליח. אם הוא מאמין באלוקים, מדוע הוא גונב? זהו הביטוי של אמונה מקיפה, האדם מאמין אך זה לא באמת חודר בפנימיותו. במובן מסוים, עיוות זה קיים כמעט אצל כל אחד. (מקורות 2-3). כשמשה מלמד את היהודים שהאמונה תהיה פנימית הוא מחבר אותם לה'.

סיפור: היא אומרת, אני יודע!

ג. מעורר למסירות נפש.....11

בזמן גזירת המן, מרדכי היהודי - משה שבדורו עורר את היהודים להתלכד במסירות נפש, להישאר נאמנים לה' ולא להמיר דתם אפילו במחיר חייהם.

נאמר במגילה "וקבל היהודים את אשר החלו לעשות". והכוונה היא, שבמתן תורה היתה זו רק ההתחלה, ורק בזמן גזירות המן הייתה הקבלה הסופית של התורה. (מקור 4).

נשאלת השאלה: בזמן מתן תורה בני ישראל היו במצב הרוחני הטוב והנעלה ביותר, ועל הזמן הזה אומרים שזו רק ה"התחלה". ואילו בזמן גזירת המן, כאשר בני ישראל היו בשפל המדרגה בגשמיות וברוחניות, אז הייתה ה"קבלה"?!

התשובה היא: אכן, על פי כל מדד, המצב בזמן גזירת המן היה נחות יותר. אבל היתה אז מסירות נפש, ולכן דווקא אז היתה 'קבלה' הסופית של התורה.

זוהי התשובה לשאלה מדוע התורה כתבה "כתית למאור", כי דווקא על ידי מסירות הנפש במצבים קשים - "כתית" - מגיעים למאור - למדרגה הפנימית יותר של הנשמה.

כשמרדכי מעורר את היהודים למסור את נפשם, ומגלה את עצם הנשמה שלהם, הוא מקשר את אותם לקב"ה.

סיפור - עד טיפת הדם האחרונה.

גם במצב של רווחה גשמית ורוחנית אדם יכול להיות "כתית" – שבור לגמרי, בגלל שהקב"ה אינו שורה בעולם בגלוי.

לדוגמא: משה רבינו שהיה לו מ"ט שערים, עדיין היה יחולה – (בגימטריא מ"ט) – בשביל לדעת את שער הנו"ן. גם אדמו"ר הזקן היה אומר "איני רוצה מאומה, איני רוצה בגן העדן שלך, איני רוצה בעולם הבא שלך כו', איני רוצה – אלא בכ לבדך".

כשנשיא הדור מעורר יהודי להיות שבור מכך שאין גילוי אלוקות בעולם, הוא מגלה בו את עצם הנשמה, והוא מקשר אותו לקב"ה.

(אולי אפשר לומר, שלהיות שבור מכך שאין גילוי אלוקות במקום מסוים, מתבטא במפעל השליחות, שכששומעים על קהילה שאין בה יהדות, שבורים מכך שאין שם גילוי אור, ונוסעים לשם לשליחות להפריח השממה).

סיפור – דאגה לקהילה נידחת.

פתיחה

בשנים האחרונות, נהג הרבי לחלק לקהל החסידים מאמר חסידות שנאמר על ידו על מנת ללמדו. המאמר האחרון שזכינו לקבל מידי הרבי הוא מאמר שנפתח במילים "ואתה תצווה". עם השנים, השתרש הנוהג ללמוד את המאמר הזה ביום ההסתלקות של הרבי – יום ההילולא ג' בתמוז. בשיעור זה נלמד כמה נקודות מרכזיות מהמאמר.

השיעור לג' תמוז

מאמר דיבור המתחיל "ואתה תצווה" תשמ"א,
יצא לאור בקונטרס פורים-קטן – תשנ"ב
ספר המאמרים מלוקט, אדר-סיון ע' ל"ד

רקע

בשנת תר"פ (1920) בערך, לאחר מספר שנים של מהפכות ומלחמות בין קבוצות שונות שנאבקו על השלטון ברוסיה, ניצחו ה'אדומים' ורוסיה הפכה לקומוניסטית. באבחת חרב הם השליטו את האידאולוגיה הקומוניסטית, שעיקרה שוויון כלכלי מוחלט בין כל האזרחים. כולם 'עובדים', הרכוש שייך לכל העם, אין עשירים ואין אצילים, כולם שווים תחת החוק.

יחד עם האידאולוגיה הכלכלית הגיעה גם אידאולוגיה אתאיסטית. הקומוניסטים בָּזוּ לדת, כינו אותה בזלזול 'אופיום להמונים' והחלו למחוק כל סממן שלה. תוך זמן קצר, כל מוסדות הדת במדינה הענקית נסגרו. מיליוני יהודים גילו לחרדתם שבתי הכנסת, תלמודי התורה, המקוואות ועוד הוצאו אל מחוץ לחוק. האזרחים חויבו לשלוח את ילדיהם לבתי הספר הממשלתיים, שם הטיפו להם את אורח החיים הקומוניסטי.

המפלגה הקומוניסטית הקימה מחלקה מיוחדת – ה'יבסקציה' (קיצור של יְבִרְיִסְקָצְיָה סְקָצְיָה = הקבוצה היהודית), שמיקדה את פעילותה להטמעת האינטרסים של השלטון ביהודים. למרבה הצער, אנשי היבסקציה היו צעירים יהודים שנתפסו לאמונה הקומוניסטית והם אלו שרדפו את אחיהם.

מיליוני יהודים, רבים מהם דתיים ומסורתיים, חוו בתוך חודשים ספורים שינוי קיצוני עד לבלי הכר. הפחד שהשליטו השלטונות בקרב האזרחים, והאלימות הברוטלית שהפעילו ללא היסוס כלפי מי שנחשב למתנגדם, גרמו לרבים להיכנע לדורסנות הקומוניסטית. יהודים הדירו את רגליהם מבתי הכנסת היחידים שעוד פעלו, נמנעו מלהעניק לילדיהם חינוך יהודי, והמשך הקיום היהודי במעצמה הענקית – שהפכה לגוש סובייטי ובו כשלוש מאות מיליון בני אדם – עמד בסימן שאלה.

באותה תקופה – בשנת תר"פ, הרבי הריי"צ – חותנו של הרבי – הפך למנהיג החסידות, אחרי שאביו, הרבי הרש"ב, הסתלק. הרבי הצעיר החליט למסור את נפשו על מנת לשמר על הגחלת היהודית ברוסיה. הוא הקים מחתרת חשאית שפעלה באומץ ובנחישות מתחת לאפו של השלטון הרודני, והיותה תשתית אלטרנטיבית ליהדות המוקפאת.

הרבי שלח שלוחים לערים שונות במטרה להקים תלמודי תורה שהוסוו בבתים פרטיים, מקוואות נסתרים במרתפים, מנייני תפילה סודיים ועוד. וכך, תוך חודשים ספורים, חולל הרבי הריי"צ מהפכה נגדית ברוסיה. רשת מחתרתית של מאות מוסדות יהודיים הוקמה במסירות נפש על ידי הרבי ושלוחיו.

היבסקציה לא טמנה את ידה בצלחת. המשטרה החשאית של ברית המועצות גויסה למאבק במחתרת החסידית, והיא לא בחלה באמצעים להעניש ולהרתיע את מי שנתפס כחבר בקבוצת שניאורסון. פעיל שנתפס מלמד ילדים תורה, נשלח למחנה כפייה בסיביר או נורה למוות. זה גם היה דינם של מוהל, שוחט, רב וחזן. חסידים רבים נתפסו, עונו ונענשו, אך הרבי לא נרתע ושלח במקומם שליחים אחרים. זו הייתה מלחמה קיומית, מלחמת אין-ברירה, שנועדה לשמר על הגחלת היהודית במקום שעד לא מזמן היה הקיבוץ היהודי הגדול בעולם.

סיפורנו מתרחש שבע שנים לאחר מכן, בשנת תרפ"ז (1927), כאשר המלחמה על חיי היהדות בעיצומה. היבסקציה והקג"ב היו מודעים לפועלה של המחתרת החסידית שחיבלה במאמציהם לחיסול היהדות, והחליטו לבוא חשבון עם ראש הארגון בעצמו – הרבי מליובאוויטש, ובכך למוטט את המחתרת כולה.

לקראת פורים קטן (ט"ו באדר ראשון) נסע הרבי הריי"צ למוסקבה, שם נפגש עם כמה מפעילי המחתרת. הרבי פרסם שהוא מתעתד לשאת דרשה באחד מבתי הכנסת היחידים שעוד נשארו פעילים.

צעד פומבי זה היווה התגרות של ממש בדוב הסובייטי. זמן רב קודם כבר סימנה היבסקציה את הרבי כיעד, והמתח היה גדול, וכעת הרבי רוצה לקיים התוועדות חסידית פומבית במוסקבה?! ידידיו של הרבי הריי"צ העבירו לו

מידע פנימי לפיו הרשויות זוממות לעצור אותו, והמליצו לו לברוח מיד ללנינגרד (כיום – פטרבורג), אך הרבי לא נסוג.

בית הכנסת קורל שברחוב ארכיפובה שבמוסקבה, היה מלא מפה לפה כאשר הרבי פתח את ההתוועדות.

באותו מעמד נשא הרבי מאמר החסידות הפותח במילים "וקיבל היהודים". במאמר מתייחס הרבי הריי"צ לגזירת המן המתוארת במגילת אסתר, ומעלה על נס את מסירות נפשם של יהודי התקופה לדבוק ביהדותם, על אף איום המוות מחד והפיתוי להמרת הדת מאידך. הרבי השליך לקח מהימים ההם לזמן הזה שבו יהודי רוסיה נדרשים להסתכן כדי לחיות כיהודים, ועודדם שלא לוותר ולהמשיך ללמוד תורה, ובעיקר – להעניק לילדיהם חינוך יהודי.

לדרשה של הרבי היו מאזינים רבים, בהם גם מרגלי המשטרה החשאית – הקג"ב. הרבי התעלם מנוכחותם והעביר את המסר בצורה החדה והמפורשת ביותר.

כשלושה חודשים לאחר מכן, בט"ו בסיון, נעצר הרבי הריי"צ ונגזר עליו עונש מוות. לאחר מאמצים דיפלומטיים רבים הומר העונש במאסר ממושך, ולאחר מכן, כתוצאה מלחץ בינלאומי, גירשו השלטונות את הרבי הריי"צ מרוסיה.

הרבי, לימים חתנו של הרבי הריי"צ, שהה באותה עת בלנינגרד (פטרבורג) יחד עם חותנו, וחווה את המאורעות המסעירים מקרוב.

בהזדמנויות רבות, סיפר הרבי על אותה התוועדות ועל המאמר ההיסטורי שאמר חותנו. הרבי הוכיח מהמאמר את חשיבותם של חינוך יהודי והקרבה עצמית עד כדי מסירות נפש למען שימור הגחלת היהודית.

בשבת חורפית בשנת תשמ"א (1981), במהלך התוועדות, נשא הרבי מאמר המיוסד על המאמר המדובר שנאמר במוסקבה, וביאר, דן ועיין בתוכנו, ואף הוסיף בו תובנות ולקחים משלו.

כאחת-עשרה שנים לאחר מכן, בפורים קטן תשנ"ב (1992), חילק הרבי את המאמר בידי הקדושות לכל אחד ואחת. המאמר הודפס בחוברת מיוחדת והוגה בידי הרבי. במשך שעות ארוכות זרמו אלפי גברים, נשים וטף בתור מתפתל, והרבי מסר לידיהם את המאמר באופן אישי.

מכיוון שהיה זה המאמר האחרון שהרבי העניק לכל אחד ואחת, ראו בו החסידים מענין מסר אחרון שהרבי ביקש להעניק להם. מאז, בכל שנה, ביום ההילולא ג' בתמוז, לומדים החסידים את המאמר, מעמיקים בו, לומדים לקח לחיים מהמסרים הטמונים בו ומחזקים את הקשר הנשמתי עם הרבי.

א. תפקידו של מנהיג הדור

בעיצומן של הפרשות המתאורות את הקמת המשכן וכליו, מצווה הקב"ה את משה על הדלקת המנורה.

מקור 1 ספר שמות, פרק כ"ז פסוקים כ"א-כ"ב

וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כֶּתִית לַמָּאֹר, לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד. בָּאֵהֶל מוֹעֵד, מִחוּץ לַפֶּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת, יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֶן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה', חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

לתלמיד
עמ' 3

הפסוקים מעבירים מסר פשוט לכאורה שמציג את תהליך הדלקת המנורה בבית המקדש. אך במאמר שמתחיל במילים 'וקבל היהודים', מוכיח הרבי הרי"צ שהמילים כתובות בצורה לא פשוטה, שבעצם מרמזת על משמעויות עמוקות ביותר. ה'כשלים' בפסוקים הם כמו פסי האטה המבקשים מאיתנו לעצור ולהתבונן בסודות שהתורה מבקשת ללמדנו.

<< הרבי

השאלות בפסוק

וידועים הדיוקים בזה:

לתלמיד
עמ' 3

א. דבכל הציווים שבתורה נאמר צו את בני ישראל וכיוצא בזה, וכאן נאמר ואתה תצוה את בני ישראל. ולהוסיף, דהדיוק מה שכתוב ואתה תצוה הוא לא רק בהלשון אלא גם בהתוכן, דלשון ואתה תצוה משמע שמשה הוא המְצַוֶּה, וצריך להבין, הרי משה הוא השליח למסור לישראל את ציווי הקב"ה, ולמה נאמר ואתה תצוה?

ב. גם צריך להבין מה שכתוב שמן גו' כתית למאור, דלכאורה הוה ליה למימר {=היה צריך לומר} שמן גו' להאיר.

השאלות מתמקדות בהיבט הלשוני, התחבירי והדקדוקי של הפסוק:

1. חריגות. כל פסוקי המקרא המתארים את ציווי ה' לבני ישראל מנוסחים בצורה כזו: "צו את בני ישראל" "דבר אל בני ישראל" וכדומה, אך כאן נכתב "ואתה תצווה" – מילים שבמרומו מעניקות משקל רב למשה כגורם המצווה, בעוד שבעצם הוא רק המתווך שמעביר את ציווי ה' לבני ישראל.

2. המילה מאור היא שם העצם שמורה על מקור האור. ואילו המלה להאיר היא שם הפועל, של הפצת האור. ומכיון שמטרת הבאן השמן היא להפיץ אור, היה מתאים יותר לומר להאיר.

תפקידו של משה

לתלמיד
עמ' 3

ומבאר כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר במאמרו הידוע דיבור המתחיל וקבל היהודים² שנאמר בפורים קטן תרפ"ז³, דציווי - תצוה - הוא צוותא וחיבור⁴. וזהו ואתה תצוה את בני ישראל, שמשה

1. אוה"ת פרשתנו (תצוה) ע' א'תקמא. ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז ס"ג (סה"מ תרפ"ז) 4. כ"ה גם בתו"א פרשתנו פב, א (עו"פ ואתה תצווה). ובכ"מ. וראה בהנסמן לקמן ע' ע' קיג. ה'תשי"א ע' 182.
2. השייכות דהביאור בואתה תצוה גו' לוקבל היהודים גו' - ראה לקמן ס"ט ואילך.
3. נדפס ב"התמים" חוברת ז לה, ג [שלו, ג] ואילך. סה"מ תרפ"ז ע' קי ואילך.
4. לומר, דבהמאמר מפרש שמשה מקשר את בני ישראל עצמם, כדלקמן ס"א.
5. כ"ה בסד"ה ואתה תצווה עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' רנו). ובכ"מ. ובד"ה זה תרפ"ז ס"ד בתחלתו (ועד"ז רסט"ו) "תקשר את בני ישראל" ואינו מוסיף "עם אוא"ס". ויש לומר, דבהמאמר מפרש שמשה מקשר את בני ישראל עצמם, כדלקמן ס"א.

הוא מקשר ומחבר את בני ישראל עם אור אין סוף⁵.

מבאר הרבי הרי"צ, שמלשון הפסוק 'ואתה תצוה' יש ללמוד שכוונת התורה היא להגדיר את תפקידו של משה – "ואתה תצוה": אתה תחבר ותצוו את בני ישראל עם הקב"ה. זו הסיבה שההנחיה כאן נאמרה בצורה יוצאת דופן, על מנת להדגיש למשה רבינו את מהות תפקידו.

כיצד בדיוק משה רבינו מחבר את בני ישראל עם הקב"ה? בשלוש דרכים שונות, כדלהלן.

1. רועה האמונה

<< הרבי

משה מעורר את כוח האמונה של עם ישראל שיהיה באופן פנימי

ולבאר זה, מקדים בהמאמר⁶ שמשה רבינו נקרא רעיא מהימנא (= רועה נאמן), דשני פירושים בזה. שהוא רועה נאמן של ישראל, ושהוא זן ומפרנס את ישראל בענין האמונה. דהאמונה שישנה בישראל מצד עצמם, שישראל הם מאמינים בני מאמינים⁷, אפשר שתהיה בבחינת מקיף, וזה שמשוה רועה ומפרנס את ישראל בענין האמונה הוא שהאמונה תהיה בפנימיות.

לתלמיד
עמ' 4

משה רבינו הוא ה'רועה' של עם ישראל. עדר כבשים אינו יכול להתקיים ללא רועה, ועם ישראל אינו יכול להתקיים בלי 'משה רבינו', בלי "מבוגר אחראי" שמכוון את דרכו ומתווך בינו לבין הבורא בכל ההיבטים.

בתוך קשת תחומי האחריות של משה מתבלט ערך חשוב במיוחד – העיקרון המרכזי בהוויה היהודית, והוא כמובן האמונה בבורא.

כל יהודי מאמין. כל אחד עם נשמה יהודית בהכרח מאמין בבורא. זו עובדה שאינה ניתנת לשינוי – גם אם היהודי עצמו מתכחש לה. אך בעוד שקיומה של האמונה אינו מוטל בספק, הרי שמידת הכרתה של האמונה בתודעת האדם נתונה לשינויים.

במצב חסר, האמונה 'מקיפה' בלבד. משימתו של משה רבינו היא לוודא שהאמונה תחלחל בפנימיות.

הגנב הצדיק

מהי אמונה מקיפה? הרבי הקודם מביא לכך משל מפרדוקס אמוני המופיע בתלמוד: "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי" (= גנב במחתרת – קורא לאלוקים).

מקור 2 וקבל היהודים, תרפ"ז, סוף אות י'

אָמַנְם כָּל־לֵוִית עֲנִינְ הָאָמוּנָה הוּא בְּחִינַת מְקִיפָה. דְּהִנֵּה אָמְרוּ רַז"ל גִּנְבָא אָפּוּם מְחַתְרָא רַחֲמָנָא קָרִיא, וְהִנֵּנוּ שְׂמָאָמִין בְּאַלְקוּת שְׁהוּא יִתְבָּרַךְ זֶן וּמְפָרְנֵס אֶת כָּל בְּרוּאֵינוּ, וְנִתֵּן לָהֶם לְכָל בֶּשֶׂר, וּמִשְׁגִּיחַ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפִרְט, וּמַצִּד אָמוּנָתוֹ זֹאת הוּא מְבַקֵּשׁ עֲזָר מֵה' יִתְבָּרַךְ שִׁיִּצְלִיחַ לוֹ שְׁגָם הוּא יְהִיָּה לוֹ לָחֵם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְלַבֵּשׁ. אָבֵל מָה תְּהִיָּה הַצְלָחָתוֹ? שִׁיִּצְלִיחַ בְּגִנְבָתוֹ וְשִׁלָּא יְהִיָּה נִתְפָּס עַל הַגִּנְבָה... שְׂוֵהוּ דְּבָר וְהַפּוּכּוֹ! מְבַקֵּשׁ עֲזָר מֵה' יִתְבָּרַךְ וְעוֹשֶׂה הַפֶּךְ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְגַמְרֵי.

לתלמיד
עמ' 4

והוא מפני שהאמונה הוא מרחוק ואינו נרגש בפנימיות, שאם הייתה האמונה מאירה בבחינה פנימית איך יעשה הפך רצונו יתברך לעבר אמרי פיו יתברך? רק להיות שהאמונה היא בבחינת מקיף, על פן יכול להיות דבר והפוכו.

6. סעיף ד.
7. שבת צז, א.

נשאל את אותו גנב - עצור רגע, אם אתה מאמין באלוקים, אתה בוודאי מודע לכך שאסור לך לגנוב. אז מדוע אתה גונב?

אלא זהו הביטוי של אמונה מקיפה. האדם מאמין אך זה לא באמת חודר בפנימיותו ובכל חלקי אישיותו. אדם שאמונתו בבורא פנימית – האמונה נוכחת אצלו בצורה מוחלטת ומכתיבה את כל מעשיו.

ייתכן, שכאשר אנו קוראים לעצמנו את המשל הזה, אנחנו מגחכים לעצמנו על הגנב המוזר ועל אמונתו הבלתי עקבית. אך נהרהר רגע לעצמנו, האם ייתכן שאנחנו ה"גנב" הזה? הרבי הקודם ממשיך ומסביר, שבמובן מסוים, עיוות זה קיים כמעט אצל כל אחד.

מקור 3 וקבל היהודים, תרפ"ז, תחילת אות י"א

לתלמיד
עמ' 4

וְהִנֵּה בְּדוֹגְמָא כְּזֶה יָכוֹל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְמַצּוֹא בְּעַצְמוֹ אִם בְּגִסּוֹת אוֹ בְּדַקּוֹת... וְכִמּוֹ בְּעֶסֶק מַשָּׂא וּמַתָּן, שְׂעֶסֶק מַשָּׂא וּמַתָּן הוּא כָּלִי לְפִרְנֶסָה, וְצָרִיף לְהִיּוֹת כָּלִי טְהוֹרָה, וְהִנֵּנוּ כָּלִי שׁוֹם נְדָנוּד אֲסוּר דְּשֶׁקֶר וּגְנֵבָה... אִם כֵּן פֶּאֶשֶׁר מִבְּקָשִׁים עֲזוּר מַה' יִתְבָּרֵךְ עַל פִּרְנֶסָה, הֲרִי צָרִיכִים לְדַע אִם הָעֶסֶק הוּא כְּדָבָעִי שְׂיִהְיָה כָּלִי טְהוֹרָה, וְצָרִיכִים לְהַשְׁתַּדֵּל שְׂיִהְיָה כָּלִי הַמַּחְזִיק בְּרִכָּה, וְהִנֵּנוּ שְׂיִהְיָה כָּפִי הַפּוֹנֶה, אֲמָנָם לְהִיּוֹת שְׂהֶאֱמוּנָה הִיא בְּבַחֲיִנַת מְקִיף אֵינּוּ שֶׁם לְבוּ כָּל כָּהֵן.

וְזֶהוּ שְׂהֶאֱמוּנָה צָרִיכָה פִּרְנֶסָה שְׂהֶאֱמוּנָה תֹּאִיר בְּהַפְנִימִיּוּת. וְזֶה הִיָּה עֲבוֹדַת מַשָּׂה שְׂיִהְיָה רוּעָה וּמִפְרָגִס אֶת הָאֲמוּנָה, הִנֵּנוּ שְׂיִהְיָה צָדִיק בְּאֲמוּנָתוֹ יִחְיָה, שְׂהֶאֱמוּנָה תִּהְיֶה בְּבַחֲיִנַת חַיּוֹת פְּנִימִי, כִּי מַשָּׂה הַמְּשִׁיף בְּחִינַת הַדַּעַת בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

מסתבר שבכל אחד מאיתנו יכול להסתתר גנב קטן, שעלול לפרוץ בכל מיני הזדמנויות. וזאת משום שהאמונה בה' לא מספיק נטמעת בנו באופן פנימי והיא נשארת 'מקיפה'.

אם נסכם את הדברים, לא רק גנבים מקצועיים זקוקים למשה רבינו. כולנו צריכים את רועה האמונה שיזין את האמונה שבנו בפנימיות.

סיכור היא אומרת, אני יודע!

לאחר שחזר רבי לוי יצחק מברדיטשוב מביקורו הראשון אצל מורו המגיד ממזריטש, שאל אותו חותנו: "מה למדת שם?" השיב רבי לוי יצחק: "למדתי שיש בורא לעולם!". קרא החותן למשרתת ושאל אותה, "האם את יודעת שיש בורא לעולם?" – "כן", ענתה המשרתת.

אמר החותן לרבי לוי יצחק: "שמעת את דברי המשרתת? גם היא יודעת שיש בורא לעולם. בשביל זה נסעת עד למזריטש?" ענה לו רבי לוי יצחק: "היא רק אומרת, אבל אני יודע..."

זו, בעצם, אחת ממטרות החסידות: 'להפנים' את האמונה. לא רק לומר "בעזרת ה'", אלא לדעת ולחיות את זה באופן אמיתי.

*

שאלנו, כיצד משה רבינו מחבר את היהודים לה'. יש לנו כבר תשובה אחת: משה דואג לכך שהאמונה של בני ישראל תהיה פנימית יותר.

ג. מעורר למסירות נפש

<< הרבי

מחזק את העם בזמנים קשים

וממשיך בהמאמר, דזה שמשה הוא רעיא מהימנא, הכוונה בזה היא גם לאתפשטותא דמשה שבכל דור⁸, דראשי אלפי ישראל שבכל דור הם מחזקים את האמונה דישראל (שבדורם), שהאמונה שלהם תהיה בפנימיות. וכמו מרדכי⁹, שהיה האתפשטותא דמשה שבדורו, כמאמר רז"ל¹⁰ שמרדכי בדורו כמשה בדורו, שגם בזמן גזירת המן, שלימוד התורה וקיום המצוות אז היה קשור עם מסירות נפש, הקהיל קהילות ברבים לחזק את אמונתם של ישראל בהוי' ולעמוד חזק בלימוד התורה וקיום המצוות.

לתלמיד
עמ' 5

האם משה היה מנהיג חד-פעמי? אם משה רועה את האמונה ומחבר את היהודים עם הבורא, אז מתחייב שבכל דור ותקופה יש 'משה' שעושה בדיוק את אותו הדבר.

כמעט אלף שנים לאחר מתן תורה, עם ישראל הוגלה מארצו ובתקופה שבה האימפריה הפרסית שולטת בעולם כולו מתרחש סיפור המגילה המפורסם. המן משכנע את אחשוורוש להרוג את כל עם ישראל – אנשים, נשים וילדים – ביום אחד.

השנה שבין תחילת הגזירה לבין מועד ביצועה שהפך לנס פורים, הייתה אחת השנים הקשות בהיסטוריה של עם ישראל, אבל גם שנה מחשלת ומשמעותית מאוד. במהלך השנה הזו כל יהודי באימפריה הפרסית עמד בפני ברירה אכזרית: ללכת עם האמת עד הסוף או להיכנע לכוחות הרשע. אף שהמן גזר השמדה על היהודים, יהודי שהמיר את דתו יכול היה למצוא פתח מילוט מהמוות הנורא. חיים תמורת עקרונות.

כאן התגלה כוחו של מרדכי היהודי. הוא הצליח לעורר את האוכלוסייה היהודית – שהייתה מורכבת גם מציבורים שהיו רחוקים מאורח חיים דתי – ולגרום ליהודים להתלכד ולהפוך לאגרוף נחוש של אמונה ודביקות בבורא, עד כדי מסירות נפש, ולא רק מבוגרים אלא גם ילדים.

'קבלת' התורה בזמן אחשוורוש

מקור 4 מאמר דיבור המתחיל וקבל היהודים פורים קטן, תרפ"ז

"וְקָבַל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר הֵחֵלוּ לַעֲשׂוֹת" - שְׁעָתָה בְּזִמְנֵי הַגָּלוּת הֵם קִבְּלוּ מָה שֶׁהֵחֵלוּ כָּבֵר בְּזִמְנֵי שְׁל מִתֵּן תּוֹרָה. וְכֹאמָרָם ז"ל¹¹ עַל פֶּסוּק "קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים" וכו', שֶׁקִּיְּמוּ עָתָה מָה שֶׁקִּבְּלוּ כָּבֵר בְּזִמְנֵי שְׁל מִתֵּן תּוֹרָה.

לתלמיד
עמ' 5

הרבי הקודם מצטט במאמרו פסוק מהמגילה, שבו נאמר שבני ישראל קיבלו את מה שהם כבר החלו לעשות. הכוונה היא, שבמתן תורה, כאשר בני ישראל הצהירו "נעשה ונשמע" וקיבלו עליהם את התורה – זו הייתה ההתחלה בלבד. רק אלף שנים לאחר מכן, בזמן גזירות המן ואחשוורוש, הייתה הקבלה הסופית של התורה.

10. אסת"ר פ"ו, ב.
11. שְׁכֵת פ"ח

8. תקו"ז תס"ט (קיב, א. קיד, א).
9. ראה בד"ה הנ"ל תרפ"ז ס"ג וסט"ו.

עולם הפוך

לתלמיד
עמ' 5

ומדייק בהמאמר, שלכאורה הוא דבר פלא¹², דבמתן תורה היו ישראל בתכלית העילוי, והיה אז אצלם גילוי אלקות בדרגא הכי נעלית [דנוסף לזה שגם קודם מתן תורה היו גילויים נעלים ביותר, הגילוי שהיה ביציאת מצרים ובפרט בקריעת ים סוף, הנה הגילוי שהיה בשעת מתן תורה היה גילוי נעלה עוד יותר], ובימי אחשורוש היו ישראל בתכלית הירידה, דנוסף להעלם וההסתתר שבכל גלות [דכל גלות הוא בדוגמת גלות מצרים¹³, וכמו שבגלות מצרים כתיב¹⁴ ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, על דרך זה הוא בכל גלות, שישנם כמה נסיונות בקיום התורה והמצוות], הנה אז (בזמן גזירת המן) היה ההעלם וההסתתר עוד יותר, ואף על פי כן, בזמן מתן תורה, כשהיו ישראל בתכלית העילוי, היתה רק ההתחלה (החלו לעשות), ובזמן גזירת המן, כשהיו בתכלית השפלות, אז דוקא קבלו מה שהחלו במתן תורה.

הרבי הקודם שואל שאלה מתבקשת. בזמן מתן תורה בני ישראל היו במצב הרוחני הטוב ביותר. אלוקים דיבר איתם בצורה ישירה, הראה להם מופתים, נתן להם את התורה והם קיבלו אותה בשמחה. ובכל זאת, הזמן הזה מוגדר כ'התחלה' בלבד.

לעומת זאת, בזמן גזרת המן, כאשר בני ישראל היו בשפל המדרגה ותחת איום קיומי אמיתי, וגם מצבם הרוחני היה ירוד, דווקא בזמן הזה הייתה ה'קבלה' של התורה, ואז 'התחזק ונקבע' מה שרק החל במתן תורה?! עולם הפוך ממש!

מסירות נפש – זה הדבר האמיתי

לתלמיד
עמ' 6

ומבאר בזה, דבזמן הגזירה, היה קיום התורה ומצוות שלהם במסירות נפש. דנוסף לזה שהיתה להם מסירות נפש שלא לכפור חס ושלום, כמבואר בתורה אור¹⁵, שבאם היו ממירים דתם לא היו עושים להם כלום, כי הגזירה היתה רק על היהודים, ואף על פי כן לא עלתה על דעתם מחשבת חוץ חס ושלום, היתה להם מסירות נפש גם על קיום התורה ומצוות¹⁶, ועד שהקהילו קהילות ברבים ללמוד תורה במסירות נפש¹⁷. והתעוררות המסירות נפש שלהם היתה על ידי מרדכי היהודי, משה שבדורו.

וזהו וקבל היהודים את אשר החלו לעשות, דבמתן תורה היתה רק ההתחלה ובזמן גזירת המן היתה הקבלה, כי על ידי שהיתה להם אז מסירות נפש בפועל על תורה ומצוות נתעלו בענין זה למדריגה נעלית יותר מכמו שהיו בזמן מתן תורה, ולכן אז דוקא היתה הקבלה, וקבל היהודים.

על פי כל מדד, המצב של עם ישראל בזמן גזירת המן היה נחות יותר. אבל היה להם יתרון אחד שלא היה לאבותיהם – מסירות נפש. בזמן גזירת המן, בני ישראל מסרו את נפשם על זהותם היהודית ועל קיום המצוות. זה ההבדל הגדול.

מדוע? משום שמערכת יחסים נמדדת בשעת מבחן.

12. הביאור בדיוק לשון זה – ראה ד"ה וקבל היהודים דפורים קטן ה'תשל"ח ס"א (לקמן ע' מד).
13. ראה ב"ר פט"ז, ה' כל המלכויות נקראו על שם מצרים על שם שהם מצירות לישראל".
14. וארא ו, ט.
15. מג"א צא, ב. צד, א. צט, ב. וראה גם במקומות שנשמנו לקמן ריש ע' נה הערה 12.
16. שזהו חידוש גדול יותר, כי בנוגע לאמונה, גם קל שבקלים מוסר נפשו (תניא פ"ה. ובכ"מ).
17. שזהו חידוש גדול עוד יותר, כמובן בפשטות.

אפשר לדמות זאת לחתונה של בני זוג צעיר. כאשר הם עומדים תחת החופה הם מלאים בכוונות טובות ובחלומות ורודים, אך כולם יודעים שזו רק ההתחלה. השנים יחלפו, השניים יחוו אתגרים משמעותיים ויצלחו אותם יחד וכך יהפכו למחזקים, נאמנים ותומכים זה בזה – אז הנישואין שלהם מקבלים משמעות עמוקה הרבה יותר.

כך גם ב"נישואין" שבין הקב"ה ובני ישראל. במתן תורה, לאחר שהבורא הוציא אותם ממצרים, הראה להם את כוחו הגדול עם עשרת המכות וקריעת ים סוף, הוריד להם מן מהשמים ועוד, הם בוודאי יגידו "כן!". הרי הכול טוב ונוצץ. רק בחלוף שנים רבות, כאשר בני ישראל יוגלו מארצם ויחיו תחת שלטון זר שמבקש להשמיד את כולם ביום אחד, ובכל זאת יישארו נאמנים ליהדותם – זו ההוכחה לכך שאלה נישואין עמידים ויציבים. לכן דווקא אז הם 'קיבלו' את מה שהתחילו במתן תורה.

אבל זה לא קרה לבד. התעוררות העם למסירות נפש לא קרתה מעצמה. את הניצוץ הבעיר בהם המנהיג, מרדכי היהודי.

כאן רואים אנו דרך נוספת שבה נשיא הדור מקשר את היהודים לבורא: כאשר הוא מעודד אותם לעמוד באתגר במסירות נפש.

הכתית מגלה את המאור שבנשמה

ולאחרי שמבאר בארוכה שמשה ואתפשוטא דיליה שבכל דרא מחזקים את האמונה דישראל, מבאר¹⁸ דיוק לשון הכתוב שמן גו' כתית למאור (למאור ולא להאיר), שבזמן הגלות, שכל אחד ואחד הוא נשבר ונדכא, כתית, על ידי זה מגיעים למאור (העצם) שממנו נמצא האור.

לתלמיד
עמ' 6

עכשיו מובן מדוע נכתב בתורה "כתית למאור". הכתישה של הזית מייצגת את הלחץ החיצוני שמופעל על היהודי אבל הזית מצד עצמו לא מנדב את השמן, רק כשמועכים אותו מתגלה השמן העסיסי שבתוכו. גם הנפש של היהודי מתנהלת כך שדווקא במצבי לחץ – "כתית" – מתגלה מקור הנביעה של הנשמה. ה'מאור', הרובד הפנימי של הנשמה היהודית. משום שרק בעזרת הכוחות האלו היהודי מסוגל למסור את נפשו.

הפסוק יכול היה להיכתב בניסוח פשוט: הָבָא שֶׁמֶן זֵית לְהַדְלִקַת הַנֵּר. אך התורה בחרה לכתוב "כתית למאור", לרמז שעל-ידי דבקות בתורה ובמצוות במצב של "כתית" – תחת קשיים אדירים ומתוך סיכון אישי, על ידי זה מגיעים ל"מאור" – יוצרים קשר מיוחד עם הקב"ה, קשר שמקורו ב'עצם הנשמה'.

*

הרבי מסכם בקצרה את דברי הרבי הקודם, שנאמרו במאמר בהרחבה על פני עמודים רבים, ובהם האריך בשבח מסירות נפשם של בני ישראל בזמן אחשוורוש ועודד את יהודי דורו ברוסיה הסובייטית ללמוד מהם.

הרבי הקודם הסביר את גודל החשיבות של חינוך יהודי לילדים, וסיפר איך בכל הדורות, כאשר שונאי ישראל רצו להשמיד את עם ישראל הם התחילו בסגירת מוסדות החינוך של הילדים, משום שהם ידעו שאם אין גדיים אין תישימים. הרבי הקודם עודד את קהל שומעיו למסור את הנפש על חינוך הילדים. הוא הסביר שעל זה הכול יקום ויפול. אם נעניק לילדים חינוך יהודי הם לא יוכלו לנצח אותנו. בהמשך, עודד את הצעירים לייסד שיעורי תורה מחתרתיים ולהקים מחדש את הקהילה היהודית ואת החיים התורניים במדינה.

כאשר הרבי הקודם אמר את המאמר, הוא בעצם הטיף ואף קיים בעצמו את מה שכתוב בו. הוא היה נשיא הדור, שעורר את הנשמה של קהל שומעיו ועודד אותם לעשות זאת במסירות נפש. לא כמטאפורה ולא בהשאלה – מסירות נפש במובן הפשוט ביותר.

סיפור עד טיפת הדם האחרונה

בשנת תרפ"ב, אסף כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע "מנין" חסידים (יחד אתו בעצמו), וכרת עמם ברית על עבודת החזקת היהדות בברית המועצות בהתמסרות מוחלטת עד לטיפת הדם האחרונה.

וכך תיאר זאת בעצמו [שיחת י"ב תמוז תרצ"ב, ספר השיחות ע' 71, בתרגום מאידיש]:
בחרתי בתשעה צעירים, תמימים, אנשים בריאי מוחות ולבבות, ידיים ורגלים. כינסתי אותם במוסקבה לאסיפה והכנסנו עצמנו בשבועה, ש"יהיה מה שיהיה", יהיו מוכנים ומזומנים ללכת עד טיפת הדם האחרונה.

אף שנודע "להם" לאלתר שהננו עומדים לערוך אסיפה ביום המוגבל, וחפצו לאסרנו, אבל הקדמנו זאת ביום.

האברכים האלה לא עשו זאת תמורת משכורת, שכן לא היה בנמצא לא כסף ולא לחם; יצאנו לדרך במסירת נפש, כל אחד בפלך משלו.

כעבור עשר שנים, כאשר כבר היה על אדמת ארה"ב, חזר ותיאר זאת הרבי הקודם [שיחת י"ב תמוז תש"ב, ספר השיחות עמ' 154 והלאה, תרגום מאידיש]:

בתרפ"ב התכנסו במוסקבה תשעה תמימים – תלמידי תומכי תמימים – ואני הייתי העשירי, ואנחנו כולנו נשבענו למסירת נפש על תורה עד טיפת הדם האחרונה, חילקנו אז את העבודה במדינה לכל אחד ביחוד. והייתה לזה השפעה גדולה על המדינה, ונוסדו על ידי זה מאות תלמודי תורה ו"חדרים", שלא כנהוג כאן באמריקה שתלמוד תורה הוא רק כדי להתלמד לברך על התורה [בעליה לכבוד בר המצווה...] או לומר "קדיש" [אחר פטירת ההורים רחמנא לצלן], אלא באמת – כדי ללמוד תורה.

*

עד עתה למדנו על שתי רמות הנהגה על ידי נשיא הדור.

האחת – המנהיגות שאפיינה את משה רבינו והבאים אחריו, שתפקידם הוא לרעות את האמונה של עם ישראל, שלא תהיה מקיפה בלבד, אלא פנימית, על-ידי לימוד פנימיות התורה.

השנייה – שאותה חידש מרדכי היהודי בדורו, ובדוגמתה נהג גם הרבי הריי"צ בדורו ונשיאים אחרים בדורות דומים. הם עודדו את עם ישראל למסור את נפשם עבור קיום היהדות ולימוד התורה.

ד. כתית מסוג אחר

בתחילת שנות ה-50 של המאה הקודמת, הרבי נטל על עצמו את הנהגת חסידות חב"ד, שמרכזת עבר לארה"ב. ביארץ החופש כבר לא היו גזירות נגד הדת והיהדות לא נרדפה. יהודים לא נזרקו לכלא בעוון לימוד תורה, ובתי כנסיות לא נסגרו על מנעול וברית. להיפך, יהודי ארה"ב חוו רוחה גשמית שלא נראתה כמוה שנים רבות, שבמשך הזמן הובילה לפריחה רוחנית. בכל מקום ישנם בתי כנסת, ישיבות, תלמודי תורה וכן הלאה. אם אתה מעוניין ללמוד תמצא כזה שפע של שיעורי תורה שכבר לא תדע מה לבחור. לכאורה, כבר לא זקוקים למסירות נפש, אין 'כתית' מגזירות נגד הדת.

בקטע הבא, הרבי מלמד משמעות חדשה למונח 'כתית'.

<< הרבי

וענין הכתישה שבזמן הגלות הוא גם כאשר ישראל נמצאים במצב של הרחבה והרווחה, ואפילו ברוחניות, שקיום התורה ומצוות שלהם הוא בתכלית השלימות וההידור ומתוך שמחה וטוב לבב. שזה גופא שהחיות האלקי אינו נראה בגלוי, שבזמן הגלות כתיב אותותינו לא ראינו וגו', הרי זה פועל ענין הכתישה אצל ישראל. כי מכיון שעצם מציאותו ותוקף מציאותו של כל אחד ואחד מישראל הוא גילוי אלקות, הרי בשעה שאין האור האלקי נראה בגלות, הוא לגמרי שבור ומזועזע... בחינת כתית, וכמו שאמרו רז"ל¹⁹ כל מי שלא נבנה בית המקדש בימיו הרי זה כאילו נחרב בימיו. [מהנחה בלתי מוגה].

לתלמיד
עמ' 7

אנשים יכולים להיות במצב 'כתית' מסיבות שונות. אחד 'כתית' משום שסטאלין לא מאפשר לו לשמור תורה ומצוות ועליו לסכן את חייו לשם כך. השני חי במדינת חופש דמוקרטית, ואף אחד לא מפריע לו בעבודה ה', אבל הוא 'כתית' – הוא עצוב ומתוסכל מכך שאורו של הקב"ה אינו גלוי בעולם. המצב הזה שובר אותו לרסיסים.

שתי רמות של "כתית"

בהמשך המאמר הרבי מחדד זאת:

ויש לומר בנוגע כתית למאור - שעל ידי הענין דכתית שבזמן הגלות מגיעים להמאור, דשני ענינים בזה. (א) כשישראל נמצאים במצב של כתית מצד זה שישנם גזירות על קיום התורה ומצוות (כמו שהיה בזמן אמירת המאמר), ועל ידי זה מגיעים להמאור על ידי המסירות נפש שלהם.

לתלמיד
עמ' 7

(ב) ועוד ענין בכתית למאור, שגם כשישראל נמצאים במצב של הרחבה, הרחבה בגשמיות וגם הרחבה ברוחניות, אלא שהם נמצאים בגלות... ועל ידי הכתית דישראל מזה שנמצאים בגלות, מגיעים להמאור.

בחלק הקודם של המאמר הסברנו שהרמז במילים "כתית למאור" הוא, שעל ידי ה"כתית" בזמן הגלות – שמירת המצוות גם כשקשה, מגיעים ל"מאור". כאן מדייק הרבי שישנן שתי רמות של "כתית". הראשונה כתוצאה מגזירות נגד התורה והמצוות, והשנייה קורית גם כשאין גזירות.

19. ראה ירושלמי יומא פ"א ה"א. מדרש תהלים עה"פ קלו, ז.

אך ממה היהודי שבור – "כתית" – אם אין לו צרות? מכך שהקב"ה אינו מתגלה בעולם בצורה המרבית, ושהגאולה עדיין לא הגיעה לעולם. מי שניחן בסנסורים רוחניים רגישים מספיק מבין שהמציאות הזו היא צרה צרורה. השכינה בגלות! העולם מגביל, כביכול, את האפשרות של האלוקות להיות נוכחת באופן מלא.

חולה שכזה

הרבי מביא דוגמאות מאנשים שחיו מתוך תודעת 'כתית' כזו.

ועל דרך הידוע שחולה בגימטריא מ"ט, שגם כשמשיג מ"ט שערי בינה אלא שחסר לו שער הנו"ן, הוא חולה²⁰.

לתלמיד
עמ' 7

וכמו משה רבינו שכתוב בו²¹ "ותחסרהו מעט מאלקים" לפי שניתנו לו רק מ"ט שערי בינה, ורק ביום פטירתו, כשעלה על הר נבו, נתגלה לו שער הנו"ן, וזהו נבו ראשי תיבות נו"ן בו... [מהנחה בלתי מוגה].

משה רבינו כמובן ידע את כל התורה כולה – את כל ארבעים ותשעת 'שערי בינה'. רק שער אחד לא ניתן לו – שער החמישים. לכאורה, משה יכול היה להיות מרוצה. הוא יודע את ה-כ-ו-ל חוץ משער אחד. אומרת לנו תורת הקבלה שמ"ט בגימטריה חולה. אדם שהתגלו לו רק ארבעים ותשעת שערי בינה – נעשה חולה מכך שלא התגלה לו שער החמישים. אף שלכאורה הוא במצב טוב מאוד, ויש לו תחושה רוחנית נהדרת, הוא שבור מכך שהגילוי לא שלם.

וידוע מה שכתב הצמח צדק²² שהיה נשמע ממורינו ורבינו נשמתו עדן – אדמו"ר הזקן – איך וויל זע גאָר ניסט איך וויל ניט דאין ג"ע איך וויל ניט דאין עוה"ב כו' איך וויל מער ניט אַז דין אליין. {איני רוצה מאומה, איני רוצה בגן העדן שלך, איני רוצה בעולם הבא שלך כו', איני רוצה – אלא כך לבדך.}

לתלמיד
עמ' 7

אדמו"ר הזקן גילם במאמרו את הרעיון הזה. כביכול אמר: אני אולי יכול להיות במדרגה רוחנית גבוהה מאוד, אבל אני לא מוכן להתפשר על פחות מקשר עם הקב"ה בעצמו ברמה הגבוהה ביותר.

כל אחד יכול

ועל ידי שהיה נשמע לשון זה מאדמו"ר הזקן [דפירוש היה נשמע הוא שזה היה לא רק בזמנים מיוחדים אלא שזה היה דבר הרגיל], ובפרט לאחר שנתפרסם זה על ידי הצמח צדק, ניתן הכח לכל אחד ואחד מישראל שעיקר רצונו יהיה גילוי העצמות, ועד כדי כך, שכשאין מאיר גילוי זה, ומכל שכן בזמן הגלות שאין מאיר אפילו הגילוי (גילוי אור) שהיה בזמן הבית, הוא במצב דכתי, ומבקש ג' פעמים בכל יום או יותר ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים, שאז יהיה גילוי אלקות ועד לגילוי העצמות.

לתלמיד
עמ' 8

דברי אדמו"ר הזקן נותנים את הכוח לכל יהודי לשאוף גבוה. גם מי שנהנה מחיים איכותיים, וטוב לו הן בגשמיות הן ברוחניות, יכול וצריך להיות שבור מכך שהגאולה לא הגיעה. הוא מתחנן בכל יום שלוש פעמים בתפילה על ביאת המשיח. הוא צמא לרוויה רוחנית עמוקה יותר ממה שיש לו עכשיו.

דוגמא מוחשית יותר:

20. טעמה"צ להאריז"ל פ' וירא. לקו"ת ברכה צז, ב. המשך וכנה תרל"ז פס"ג (ע') 22. הובא בשרש מצות התפלה להצ"צ פ"מ (קלה, סע"א). (טז)

21. תהלים ח, ו.

יש שני סוגים של אנשים שחוזרים בתשובה. הסוג הראשון אלה אנשים שעברו משבר רציני בחיים, פטירה של מישהו קרוב או טרגדיה איומה. הם חוו טלטלה נפשית עמוקה שגרמה להם לחפש משמעות אמיתית בחיים, הם נחשפו לאור היהדות וחזרו בתשובה. זה סוג אחד של כתית. הצרות 'כתתנו' אותם, ונשמתם התעוררה.

הסוג השני הוא כאלה שהכול אצלם טוב. יש להם כסף, יש להם משפחה אוהבת, שום דבר רע לא קרה להם. אך הם הרגישו צמא, הם הרגישו חולים מכך שאין להם משמעות פנימית בחיים, וכך פילסו את הדרך שלהם לחיי יהדות. זהו הסוג השני של כתית. הנשמה הרגישה 'כתית' עקב היובש והריקנות שמילאו אותה.

וזהו כתית למאור, שעל ידי הענין דכתית מזה שנמצאים בגלות מגיעים להמאור, כי זה שהרצון דכל אחד מישראל הוא גילוי אלקות ועד שזה נוגע לעצם מציאותו [שלכן הוא נשבר ונדכא (כתית) מזה שבזמן הגלות לא יש גילוי אלקות] הוא מצד עצם הנשמה, מאור שבנשמה, שהתקשרותה באלקות היא התקשרות עצמית.

בדיוק כפי שאמרנו על אותו יהודי שמוסר את נפשו על היהדות, שהוא גילה את עצם נשמתו ושהוא מחובר לה ברמה עמוקה הרבה יותר – כך אנו אומרים גם על יהודי שבזמנים הטובים הוא שבור מכך שלא חווה את הגילוי הנעלה והמרומם ביותר. העובדה שאדם שלכאורה הכול טוב לו, והוא בכל זאת חסר מנוחה וטרוד, עד כדי שברון לב, מכך שהוא איננו רוחני יותר, זה עצמו ביטוי של עצם הנשמה, והוכחה לעד כמה עמוק אצלו הקשר עם הקב"ה.

*

אם כן, למדנו דרך שלישית שבה נשיא הדור מקשר את בני ישראל לקב"ה.

הדרך הראשונה – של משה רבינו ולנשיאים שבאו אחריו, שתפקידם לרעות את האמונה של עם ישראל שלא תהיה מקיפה בלבד אלא פנימית. זה נעשה על ידי לימוד פנימיות התורה.

הדרך השנייה – שנתחדשה על-ידי מרדכי היהודי בדורו, ובה צעד גם הרבי הרי"צ בדורו ונשיאים אחרים בדורות דומים, שעודדו את עם ישראל למסור את נפשם עבור קיום היהדות ולימוד התורה.

הדרך השלישית – התחדשה במאמר על-ידי הרבי, ולפיה נשיא הדור משפיע על עם ישראל להרגיש שעצם העובדה שהאלוקות עדיין אינה גלויה בעולם לא נותנת להם לישון ברוגע ובשלווה. העובדה שהעולם אינו ברמה מושלמת של גאולה מפריעה להם וגורמת להם לחוש מצוקה אישית של ממש.

כתית כשטוב – מפעל השליחות

אולי אפשר לומר שהעקרונות האלו מתבטאים במפעל השליחות הכביר של הרבי.

מנהיג רוחני רגיל דואג לטפח את הקהילה שלו. הוא מלמד את תלמידי ישיבתו או פועל לשפר את הרמה הרוחנית של קהילתו. אבל כאשר מספרים לו שבארץ רחוקה יש יהודי שאינם יכול לחגוג בר מצווה לבנו, הוא אומר: "שיבוא לכאן".

הרבי חולל מהפך מחשבתי. הרבי לא היה יכול לישון כשידע שיש מישהו בקטמנדו שלא מניח תפילין, שילדים במרוקו לא מקבלים חינוך יהודי, שנערה יהודייה בדרום אמריקה יוצאת לשמד, רחמנא ליצלן. כך הוא חונך את שלוחי: לקחת את המשפחה ואת הילדים ולעבור לעיר רחוקה בקצה העולם, שבה אין משפחה דתית, אין חיי קהילה מסודרים, אין אוכל כשר, אין יהדות, ולחיות שם במשך כל החיים – רק כדי שהילדים היהודים באותה העיר יוכלו לחגוג בר מצווה ובת מצווה, ילמדו על שמע ישראל וישתתפו בסעודת שבת.

מדוע? משום שכל זמן שאורו של הקב"ה ואור היהדות אינם שורים בגלוי בכל פינה בעולם, השליח אמור להיות "כתית" מזה. לא מספיק שהאדם עצמו נמצא ברמה רוחנית נעלית, אלא האינטרס שלו הוא שאור היהדות יאיר את העולם כולו. כאשר הוא שומע על פינה מסוימת בעולם שעדיין לא מאיר בה אור היהדות הוא נרתם למשימה.

הרעיון הזה נכון גם לגבי כל אחד מאיתנו. כאשר אדם נוסע לחופשה בפלורידה וכשהוא יוצא לפארק הוא לוקח עמו זוג תפילין ומזכה יהודים בהנחת תפילין – זו בדיוק אותה נקודה. החופשה שלו אינה שלמה כאשר הוא רואה יהודים שאור היהדות עדיין לא גלוי בהם.

כשהוא מתכוון לסעודת שבת ופוגש יהודי שנראה עליו שלא התכוון לסעודת שבת, הוא מזמין אותו להצטרף אליו. מדוע? זה החידוש של הרבי. שכל יהודי יהיה 'כתית' מכך שהוא רואה שחסר בגילוי אלוקות במקום מסוים, ויעשה את כל מה שביכולתו לגלות אותו.

ועל ידי עבודה זו פועל אחדות בבני ישראל, תצוה את בני ישראל מלשון צוותא וחיבור, והוא על ידי העבודה בשליחותו של משה רבינו שבדורנו, כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו, לקרב את כל ישראל לקיום התורה ומצוות על ידי גילוי בחינת המאור שבהם, ועד שיהיו נר תמיד, באופן נצחי בלי שינויים.

לתלמיד
עמ' 8

ועל ידי עבודה זו זוכים בקרוב ממש להדלקת הנרות בבית המקדש, בגאולה האמיתית והשלימה, שאז יהיה גילוי אלוקות, וכבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה²³, וכן יהיה בקרוב ממש בביאת משיח צדקנו. [מהנחה בלתי מוגה].

מאמר דיבור המתחיל "ואתה תצוה" תשמ"א,
יצא לאור בקונטרס פורים-קטן תשנ"ב

סיפור דאגה לקהילה נידחת

מספר מרטי ג'ייקובס, מבל הרבור, פלורידה:

בשנות תש"ל (1970) ביקרתי ביפן לרגל עסקי, וחמי ככל הנראה הזכיר עובדה זו בפני הרבי. לפני כניסת השבת, קיבלתי שיחת טלפון בחדר המלון שבו התארחתי. על הקו היה הרב בערל ליווי, ראש מערכת הכשרות אוקיי.

"מדבר בערל ליווי", אמר כשהרמתי את השפופרת, האם אתה יודע מי אני?"

"כן, אני יודע", השבתי. נפגשנו קצרות בעבר. "אני נמצא בפיליפינים בעניינים הקשורים לכשרות, ואשהה כאן גם בשבת", פתח הרב ליווי את דבריו, לפני שהגיע אל הנקודה.

"הרבי ביקש שאצור עמך קשר, הוא מאוד מודאג. הקהילה היהודית בטוקיו מתכננת לבנות בית כנסת חדש, ובין החברים שוררת אי-הסכמה סביב השאלה האם לכלול במבנה החדש גם מקווה טהרה.

"הרבי יודע שאתה נמצא בטוקיו, ושככל הנראה תבקר בבית הכנסת בשבת. סביר להניח שיכבדו אותך בעלייה לתורה, ושאחריה תרים תרומה לבית הכנסת, כנהוג. הרבי אמר שברצונו להיות שותף איתך בצדקה זו. הוא מבקש שתבהיר שתרומתך מיועדת לטובת המקווה החדש, וכן שתכתוב לקהילה מכתב הסבר על חשיבות מצוות הטהרה, ותציין במכתבך שתרומתך ניתנת בשותפות עם הרבי מליובאוויטש".

23. ראה תניא פל"ז (מו, א).

כמובן שמילאתי אחר בקשתו. כתבתי מכתב באנגלית בנוגע לתרומתי למקווה הטהרה החדש של קהילת טוקיו, וביקשתי שיציגו את המכתב במקום שיהיה גלוי לעין כל. כאשר שבתי לבית הכנסת ביום ראשון או שני, ראיתי שהמכתב אכן נתלה על לוח המודעות.

אחרי שחזרתי הביתה לא הקדשתי מחשבה רבה לעניין, אך כעבור כמה חודשים קיבלתי לפתע שיחת טלפון במשרדי שבוושינגטון הבירה, שהיה ממוקם אז על שדרת פנסילבניה, לא רחוק מהבית הלבן. בצדו השני של הקו היה מישהו שהסביר שהוא נמצא כרגע בעיר, וזה עתה סיים פגישה בבית הלבן. הוא אמר שהוא מעוניין לפגוש אותי, והסביר, "הרבי חייב לך כסף".

כשהגיע אל משרדי, הושיט לי שטר של מאה דולר, והסביר, "הרבי אמר שתרמת צדקה בטוקיו, ושזה החלק שלך".

כך קרה שפעם אחת נתתי צדקה בשותפות עם הרבי מליובאוויטש. אינני יודע איזו השפעה בדיוק היה למכתב שכתבתי על פי בקשת הרבי, אך למיטב הבנתי כיום יש מקווה טהרה בטוקיו.

(מתוך: הסיפור שלי, JEM)